

Muistelu

Iiris Ruoho

Iiris Ruoho
Tiedotustutkimuksen päätoimittaja 2003–2004
Media & viestinnän päätoimittaja 2013–2015

Tilaa oppialakeskusteluille

Olen ollut lehden päätoimittajana kahteen otteeseen, vuosina 2003–2004 ja 2013–2015. Viimeisin kausista oli kolmivuotinen, joten olen työskennellyt päätoimittajan tehtävässä yhteensä viisi vuotta. Muistan hyvin 2003 alkaneen päätoimittajakauteni, koska olin väitellyt pari vuotta aiemmin ja saanut juuri tiedotusopin dosentuurin.

Tiedotustutkimus-lehden toimittaminen oli mieluinen tehtävä. Halusin nostaa kriittistä keskustelua tilanteessa, jossa perinteinen tiedotustutkimus oli kohdannut haasteen: mediakulttuurin tutkimuksen. Pääkirjoituksessa 2/2003 kysyin, mikä on tiedotustutkimuksen mieli. Kysyin esimerkiksi, lähteekö tutkimus liikkeelle viestinnän omasta olemuksesta vai jostain viestinnän ulkoisen tekijän vaikutuksesta. Peräsin aatehistoriallista keskustelua, joita lehden monet käänösartikkelit olivat aikaisemmin palvelleet.

Olin kokenut jonkinlaisen kulttuurisen käänteen sosiologian opiskelijana, jolloin tieteenalan piirissä alettiin kiinnostua ihmisten ilmiöille, esineille ja omalle kokemukselleen

antamista merkityksistä. Huomiotani herätti samalla sivuaineeni tiedotusopin piirissä käyty keskustelu. Erityisesti mieleeni jäi lehdessä alkanut keskustelu journalismin luonteesta. Siihen väljästi liittyen haarukoin graduni naistutkimuksen piirissä käydystä tietopillisesta keskustelusta (julkaistu artikkelimuodossa *Tiedotustutkimus* 4/1990).

Kulttuurintutkimuksellinen ajattelu rantautui myös tiedotustutkimukseen ja siirsi ainakin hetkeksi syrjään teoriakehittelyt, jotka minusta tarjosivat kiinnostavan lähtökohdan tutkia journalismia myös diskursiivisena muodostelmana. Feministinen kulttuurintutkimus antoi kuitenkin mahdollisuuden tutkia alueita, jotka loistivat poissaolollaan tiedotustutkimuksesta ja joiden merkitystä oli alan sisällä vähätelty – ja vähätellään edelleen: naisille suunnatut mediat. Vasta myöhemmin sain ulkopuolisen kimmokkeen palata pohtimaan journalismin luonnetta sukupuolijärjestyksenä.

Oppialakeskustelut ovat tärkeitä alan käsitteiden selkeyttämiseksi, erilaisten metodologisten näkökulmien avaamiseksi ja opiskelijoiden aktivoimiseksi. Tästä syystä lehdessä on ollut esimerkiksi median sukupuoleen liittyviä teemanumeroita, joiden toimitamisen opettajani Irma Kaarina Halonen (1951–2011) aloitti omana päätoimittajakautenaan.

Myös minulla oli toisena päätoimittajakauteni 2013–2015 ajatus herättää vastaavanlaista keskustelua oppialan tilanteesta (*Media & Viestintä* 2/2014). Useimmille avauksille luonteenomaisesti keskustelu ei oikein ottanut nytkään laajetukseen. Lehden julkaisemat teoriahistorialliset artikkelit saivat hyvin vähän palautetta. Keskustelut olivat ehkä siirtyneet jonnekin muualla ja kotimaisten tieteellisten lehtien merkitys tässä näytti olevan vähenemään päin. Tämä on ollut osin seurausta myös tutkimuksen hajaantumisesta ja nopeasta laajenemisesta.

Paradigmaattiset lähtökohdat eivät erotu samalla tavalla kuin vielä 1970-luvulla, jolloin erityisesti tiedotusopin oppiaineen piirissä käytiin kiivasta keskustelua. Nykykatsannossa tuntuu uskomattomalta, että tamperelaisia tiedotusoppineita pidettiin aikanaan jopa hieman ylimielisinä – olihan heillä niin sanotusti teoriat hallussaan.

Oireellista tämän päivän tilanteelle on se, tutkimuskentän johtavan tieteellisen lehden nimi ei enää ole *Tiedotustutkimus* vaan *Media & viestintä*. Vastaavasti alan tutkijoita ja opiskelijoita vuosikymmeniä yhdistänyt Tiedotusopillinen yhdistys otti nimekseen Media- ja viestintätieteellinen yhdistys.

Muutoksista kuvittelisi syntyvän runsaasti keskustelua myös yhdistyksen sisällä ja keskeisten oppiaineiden piirissä. Tällaista ei syntynyt ainakaan silloin kuin Tampereella 1.4.2016 tiedotusoppi-nimen sijaan tulivat journalistiikka ja mediatutkimus. Harvemmin oppiaineen nimet muuttuvat pelkästään siksi, että paradigmat olisivat kääntyneet päälleen. Tieteenalat painivat erilaisten uusien vaateiden keskellä ja teoreettisille keskusteluille ei riitä resursseja, kun yliopistomaailmassa on taisteltava paikastaan.

Kaiken muutoksen keskellä pidän kuitenkin perusteltuna väittää, että *Tiedotustutkimus*-lehdessä 1970-luvulla näyttävästi esillä olleet jäsenyykset vaikkapa journalismin luonteesta haastavat edelleen käsitystämme viestinnän luonteesta, tieteenalasta ja sen kohteesta. Toisin sanoen tutkimuksen sisään rakentuu edelleen eroja erilaisten viestintäkäsitysten välillä. Alan tutkimukset ottavat tavalla tai toisella kantaa siihen, mitä ne viestinnällä tarkoittavat ja mikä merkitys tällä on tutkimusten itseymmärrykselle.

Lehden kehittämisessä 2013–2015 etusijalla oli siirtyminen open access -julkaisuksi. Tuolloinen toimitussihteeri Simo Pieniniemi teki tässä ison työn. Ideoita oli paljon, mutta raha teki tiukkaa. Tyypillisesti lehteä toimitettiin hyvin pienillä resursseilla.

Lehteen tarjottuja artikkeleita ei ollut kuin nimeksi, kun uusi toimitus aloitti. Näin tuossa tilanteessa oman roolini nimenomaan tässä: olin suoraan yhteydessä kirjoittajiin ja etsin aktiivisesti mahdollisia uusia kirjoittajia. Teimme lisäksi toimituksellisen päätöksen, että emme julkaise enää *Journalismikritiikin vuosikirjaa*. Teemanumeroita oli tarkoitus tehdä vain harvoin ja harkitusti.

Jälkeenpäin ajatellen on todettava, että toimitus yksin ei pysty lehteä kehittämään. Lehdellä tulee olla aktiivinen lukijakunta, joka vaatii siltä paljon ja näkee sen kehittämisen tärkeäksi.

Kun valtaosalta median ja viestinnän alan tutkijoista edellytetään kansainvälistä julkaisemista, kotimaiset akateemiset lehdet jäävät väkisinkin toisen asemaan. Toivoisin, että kansainvälistymisestä huolimatta kotimaisen tieteellisen lehden verkosta vapaasti ladottavia artikkeleita käytettäisiin nykyistä enemmän opetukseen, tutkimustiedon etsintään ja ylipäätään sivistymiseen.